

*Рарок Л.А.,
к.е.н., асистент,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

*Рарок О.В.,
к.е.н., старший викладач,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка,
м. Кам'янець-Подільський*

СТАН СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Розглядаються актуальні проблеми соціального розвитку сільських населених пунктів України. Акцентується увага на окремих показниках стану соціальної інфраструктури сільських територій.

***Ключові слова:** сільські території, нормативно-правове забезпечення, державне управління, аграрна політика, зайнятість, соціальна інфраструктура.*

Складний соціально-економічний стан аграрного сектора країни, породжений тривалою системною кризою, вимагає здійснення невідкладних заходів, спрямованих на подолання деструктивних процесів у виробничій сфері, забезпечування нарощення обсягів сільськогосподарської продукції, призупинення руйнування матеріально-ресурсної бази села, його глибокого соціального і морального занепаду.

Аналіз досліджень і публікацій останнього часу показує, що проблеми розвитку села, сільських територій України розглядаються в працях О.Ю.Амосова, О.А.Біттера, Ф.А. Важинського, А.В. Лісового, О.Ю. Лупенка, М.Й. Маліка, М.М. Миколайчука, М.К. Орлатого, О.Г. Осауленка, О.І. Павлова, І.В. Прокопи, В.П. Рябокonia, П.Т. Саблука, М.А. Хвесика та інших.

Відродження сільських територій, виведення їх із кризового стану не можна розглядати як повернення до певного, раніше досягнутого рівня соціального їх забезпечення. Цей процес необхідно вивчати з позиції розвитку високотехнологічного конкурентоспроможного й ефективного аграрного виробництва на інноваційній основі, спрямованого на повне задоволення потреб населення у високоякісних харчових продуктах, забезпечення продовольчої безпеки країни. Під впливом сукупності організаційно-економічних, політичних, правових, техніко-технологічних, етнічних й інших факторів в Україні превалює, як і раніше, пріоритетність розвитку виробничої сфери в аграрному секторі, першочергове створення умов для нарощування обсягів і підвищення

ефективності агропромислового виробництва, що можна вважати закономірним процесом. Адже результативність діяльності аграрного сектору економіки значною мірою впливає на розвиток інших галузей господарського комплексу країни, на рівень продовольчого забезпечення населення, є матеріально-ресурсною базою для поліпшення умов соціального розвитку сільських поселень, підвищення матеріального й культурно-побутового рівня селян. Все це формувало тенденцію пріоритетності розвитку сільськогосподарського виробництва, пов'язану, насамперед, із перерозподілом більшості коштів і засобів у виробничу сферу.

Щодо соціального розвитку сільських територій, поліпшення умов життєдіяльності сільського населення, то тут здебільшого переважали й нині переважають принципи залишкового виділення коштів і матеріально-технічних ресурсів. Це призвело, як відомо, до призупинення системного відновлення спожитих засобів у соціальній сфері на селі, до його матеріально-ресурсного та морального занепаду, що суттєво вплинуло на згортання розвитку соціальної сфери села. За таких умов винятково важливого значення набуває проблема соціально-економічного розвитку сільських територій.

На початку 2016 року сільська поселенська мережа налічувала 28385 сільських населених пунктів, в яких проживало 5,7 млн. осіб економічно активного населення, в тому числі 5,1 млн. зайнятого. Серед зайнятого населення в сільській місцевості дві третини працювали за наймом, майже третина самозайняті, та 1,3 % – це роботодавці та безкоштовно працюючі члени сім'ї.

Протягом дев'яти років (2006-2014) на 119,0 тис. осіб, або у 2,4 рази, збільшилася чисельність працюючих за кордоном – усього 205,2 тис. осіб, але фактично цей показник у кілька разів вищий. За цей період також збільшилася кількість працюючих пенсіонерів – на 74 тис. осіб.

Безпосередньо в сільських населених пунктах за місцем реєстрації працює 1,6 млн. осіб, із них 35,3% – у сільському господарстві, мисливстві та пов'язаних з ними галузях, 19,6 і 6,6% – відповідно в галузях освіти й охорони здоров'я, 8,2% – у торгівлі та займалися ремонтом автотранспортних засобів, майже 2,9 млн. осіб, або кожен третій житель у віці 16–59 років, не працювали і не навчалися, 3,2 млн. осіб зайняті тільки в особистому селянському господарстві, що на 26,9% більше порівняно з 2005 роком. Така ситуація пояснюється, передусім, труднощами із працевлаштуванням, із року в рік знижується зайнятість. Так, протягом 2000–2013рр. чисельність найманих працівників у сільському господарстві скоротилася від 2,8 млн. до 661,4 тис. осіб. Одним із важливих факторів, що впливає на зайнятість, є наявність у сільській місцевості суб'єктів господарської діяльності, водночас у 34,2% населених пунктів вони відсутні.

Соціально-економічна криза в Україні зумовила несприятливі демографічні передумови відтворення сільського населення, тому погіршився демографічний потенціал, накопичений попередніми поколіннями. За період з 1991 по 2014р. чисельність сільського населення зменшилася на 2,7 млн. осіб, а кількість населених пунктів із чисельністю населення понад 500 осіб відповідно на 9,6%. На початок 2014 року 17,3% сільських поселень налічували до 50 осіб, майже у 2,5 тис. сільських населених пунктах понад 50% становило населення у віці 60 років і старше. Серед усіх сільських жителів 18,9% – діти віком до 18 років і 22,8% – населення у віці 60 років і старше. За даними проведеного Держслужбою статистики обстеження на початок 2014 р. у 6,8 тис. сільських населених пунктів не було дітей у віці 6 років, у 4,3 тис. – дітей у віці 7-9 років, у 3,4 тис. – дітей віком 10-14 років, у 3,9 тис. дітей у віці 15-17 років. Порівняно з 1990 р. кількість народжених зменшилася на 41 тис. Основною причиною кризи демографічного стану на селі є активізація негативних процесів: з одного боку, зростання смертності, розлучень, старіння населення, з іншого – зменшення народжуваності та шлюбності селян.

Якісно нова система організації суспільного життя і побуту селян повинна змінити демографічну ситуацію й негативні тенденції в соціальному розвитку сільських територій: формування молодих сімей, підвищення рівня народжуваності й зниження смертності сільського населення, особливо дітей і осіб працездатного віку, забезпечення природного приросту населення та припинення процесу депопуляції. У період становлення ринкової економіки здійснювані заходи в аграрній сфері повинні сприяти стабілізації чисельності селянства, оптимізації статево-вікової й професійно-кваліфікаційної структури трудових ресурсів, цілеспрямовано регулювати демографічні та соціальні процеси в сільських регіонах. Посилюється потреба соціального захисту населення. Внаслідок інфляції, постійного зростання цін і тарифів на соціальні послуги купівельна спроможність сільських жителів знижується, зменшується споживання продуктів харчування, промислових товарів та послуг, безперервно дорожчає вартість життя селян, погіршується їхній життєвий рівень. Діючий пакет соціальних допомог не в змозі зупинити спаду рівня життя сільського населення. Більшість сімей не забезпечені прожитковим мінімумом. З цих причин, передусім для непрацездатних громадян із мінімальними доходами, необхідна цільова грошова допомога, а межа малозабезпеченості має відповідати фізіологічному мінімуму. Створення нормальних соціальних умов – один із головних факторів поліпшення життєвого рівня селян.

Отже, аналіз загальних тенденцій генезису соціально-економічної ситуації на селі дає підстави для відповідних висновків, які є основою

щодо визначення стратегічних напрямів відродження й розвитку селянського буття в Україні. При цьому слід виходити із теоретичних засад розвитку суспільного виробництва, його постійних і змінних складових. Якщо чисельність працівників і технічна оснащеність аграрної сфери виробничої діяльності сільськогосподарських формувань характеризуються як змінні фактори, то земля як засіб виробництва в просторовому значенні належить до постійних виробничих чинників.

Процес зменшення чисельності сільського населення, його продуктивної частини, кількісного складу сільської поселенської мережі відбувається історично, і ці зміни до певної міри є об'єктивним соціально-економічним явищем. При цьому розширюються та збільшуються вимоги щодо основного фактора діяльності сільськогосподарського виробництва – нарощування обсягів і поліпшення якості продовольчих ресурсів для повного задоволення зростаючих потреб населення й виробництва сировини для переробної промисловості. Це відбувається на основі інтенсифікації суспільного виробництва, розвитку матеріально-технічної бази шляхом системного оновлення спожитих засобів, впровадження сучасних ресурсозберігаючих машинних технологій в агропромисловій сфері. Альтернативи розвитку цього процесу, як відомо, немає. Тільки безперервна заміна постійно вибуваючих з аграрного виробництва працівників і техніко-технологічних засобів може забезпечувати відтворення суспільного виробництва.

На сучасному етапі у виробничій сфері України спостерігається тенденція до деіндустріалізації сільського господарства. Основні засоби галузі з 2000 року зменшилися на 23,1%. Частка інвестицій у сільське господарство в господарському комплексі країни скоротилася від 1990 року на 14,2%. Забезпечення аграрного виробництва машинно-тракторним парком не перевищує 45–50% від потреби. До того ж понад 90% технічних засобів потребує невідкладної заміни через їх фізичну зношеність. Усе це призвело до того, що виробництво сільськогосподарської продукції у 2014 р. порівняно з 1990-м зменшилося на 11,1 %, а в сільськогосподарських підприємствах – на 30,2 %. При цьому значно знизився рівень споживання основних видів продукції на душу населення. Так, якщо у 1990р. споживання м'яса і м'ясопродуктів на одну особу за рік становило 68,2 кг, молока і молочних продуктів – 373,2, риби та рибних продуктів – 17,5, хлібопродуктів – 141,0, цукру – 50,0 кг, то у 2014 р. – відповідно 54,1; 222,8; 11,1; 108,5; 36,3 кг. Якщо у 1990 р. калорійність складала 3597 ккал, то у 2014 р. – на 658 ккал менше.

Упродовж тривалого періоду відбувається деградація українського села, наростає негативна демографічна ситуація, щороку зникають із

карти держави сільські поселення. Так, тільки з 2000 по 2015 р. кількість сільських населених пунктів зменшилася на 263 од. Із загальної кількості сільських населених пунктів не мали населення і не були зняті з обліку: у 2001 р. – 151, 2005 р. – 227, 2013 р. – 369 сіл. Здебільшого у селах культурно-побутові умови не відповідають сучасним вимогам цивілізованого суспільного буття через неналежний рівень забезпечення сільського населення житлом, послугами медичного обслуговування, комунальної сфери, дитячими, освітянськими, культурними закладами, засобами дорожнього сполучення.

Практично зруйновано організаційний механізм державного інвестування розвитку соціальної інфраструктури на селі. Бюджетні асигнування на утримання закладів соціальної сфери у сільських поселеннях відчутно зменшились і не забезпечують їх нормального функціонування. При цьому спостерігається значна нестача виділених у бюджеті коштів на соціальний розвиток сільських населених пунктів. З передачею об'єктів соціальної сфери на бюджетне фінансування місцевих органів самоврядування ситуація не змінилася, адже у них відсутні для цього кошти. Водночас переважна більшість нових організаційно-правових формувань, фактично всі агрохолдинги самоусунулися від фінансування соціальної сфери села.

Для здійснення заходів щодо відродження й розвитку українського села, насамперед необхідно подолати нинішній стан у соціальній інфраструктурі та головне – усунути причини, які зумовили її занепад. Тут важливо досягти збалансованих міжбюджетних відносин, поєднувати виділення фінансових ресурсів із державного бюджету й коштів із місцевих бюджетів. Причому необхідно мати такі обсяги асигнування, які забезпечать усі потреби розвитку соціальної інфраструктури на селі. Для цього потрібна реальна підтримка держави щодо бюджетного інвестування відновлення й розвитку соціальної сфери на селі в обсягах, передбачених Законом України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві».

Подальший розвиток галузей соціально-культурного й побутового призначення потребує створення нових формувань, які б повною мірою забезпечували сільське населення соціальними послугами у ширшому асортименті та належної якості. Формування й ефективне використання системи організаційно-економічних форм і методів відтворення умов життя сільського населення повинно стати складовою частиною аграрної політики держави.

На сучасному етапі чітко окреслюються дві тісно пов'язані проблеми: з одного боку, в українському селі практично слід реалізувати великий обсяг організаційно-економічних заходів та

матеріало- і трудомістких робіт, спрямованих на створення і розвиток високопродуктивного сільського господарства на засадах докорінної соціально-економічної перебудови українського села, і це завдання на часі; а з іншого боку, на селі наявний великий трудовий потенціал, не зайнятий продуктивною працею. Значна його частина, як вже зазначалося, в пошуках зайнятості та заробітку для існування емігрує в інші країни.

Назріла реальна потреба створення із числа безробітних сільських жителів працездатного віку, в основному в районних територіальних межах, громадських трудових виробничих кооперативів для здійснення комплексу робіт з будівництва мережі сучасних доріг, виробничо-технологічних комплексів у суспільному секторі аграрного виробництва, об'єктів соціально-культурного призначення, а також різних господарських приміщень і споруд для приватних формувань та господарств населення, широкого надання комунальних послуг селянам. Створення й діяльність громадсько-виробничих кооперативів можливі за істотної підтримки держави та банківської системи фінансування цих формувань. Однією з важливих умов успішного функціонування сільських кооперативних структур є забезпечення високої оплати праці їхніх членів, а саме не нижче рівня оплати кваліфікованих робітників провідних промислових галузей. З урахуванням великого обсягу різновекторного характеру будівельно-монтажних та інших видів робіт у системі громадської кооперації, слід мати проектно-архітектурні структури для розробки проектів створення господарсько-соціальних агломерацій.

Кооперативна форма організації соціально-економічної перебудови і розвитку українського села має стати пріоритетним напрямом нової аграрної політики держави, важливим засобом подолання безробіття сільського населення, значного підвищення його добробуту та культурно-побутового рівня. З цією метою в кооперативній системі необхідно організувати постійно діючу школу підготовки кваліфікованих працівників масових робітничих професій, з яких у перспективі формувати спеціалізовані холдингові компанії. В складі цих компаній слід створювати проектно-конструкторські фірми для здійснення виваженої будівельно-технологічної політики на селі. У державі назріла невідкладна проблема створення сільськогосподарської будівельної індустрії, яка б могла поставляти селу сучасні будівельні конструкції та матеріали.

Важлива роль українського села у стабілізації економіки країни потребує розроблення на державному рівні стратегії перспективного розвитку всієї сільської території з визначенням пріоритетних галузей, переведення агропромислового виробництва на інноваційну модель.

Зважаючи на різновекторний характер діяльності громадських виробничих кооперативних формувань, їх доцільно об'єднати на рівні держави в кооперативний союз, створивши центральний відомчий розпорядчо-управлінський орган. До його функцій слід включити розроблення стратегії розвитку сільських територій, проектів створення матеріально-технічної бази, визначення загальної потреби матеріальних ресурсів.

Вже нині дедалі більшого розвитку набувають процеси, пов'язані з формуванням суспільного усвідомлення об'єктивної необхідності соціально-економічної та техніко-технологічної перебудови українського села, перетворення аграрної сфери виробництва у пріоритетну галузь господарського комплексу. Варто нагадати про неодноразові спроби опрацювання організаційно-економічних програм відродження й розвитку сільських територій, проте їх основні положення, як і ряду законодавчих та нормативних актів здебільшого залишилися не реалізованими.

Враховуючи надзвичайно велике значення селянства та роль аграрної сфери виробництва у забезпеченні людської спільноти високоякісними харчовими продуктами, розвиток визначальних факторів життєдіяльності людей об'єктивно потребує постійного відтворення належних умов для їх ефективного функціонування. Нині це стає важливою складовою стратегії формування нової державної аграрної політики в Україні. Основна її сутність повинна бути спрямована на законодавче схвалення та організацію практичного здійснення кардинальної перебудови українського села у напрямі створення й розвитку пріоритетної сфери забезпечення всіх жителів країни високоякісними продовольчими ресурсами і переробної промисловості сировиною, входження її в перелік провідних держав з формування продовольчого достатку населення.

Нинішній стан українського села, його соціально-економічної інфраструктури, культурно-побутові умови життя населення вимагають здійснення невідкладних і разом із тим радикальних організаційно-економічних, техніко-технологічних, а також політично-правових державних заходів, спрямованих на докорінні зміни в розвитку сільської поселенської мережі, на цілковиту перебудову у свідомості суспільства ролі та значення сільської категорії населення як у сучасній, так і в стратегічній перспективі формування високоцивілізованої держави.

Критичний стан соціальної сфери села вимагає проведення продуктивної державної аграрної політики як потужного чинника не тільки економічного, але й соціального розвитку сільських територій, створення повноцінного соціально-життєвого середовища в сільській поселенській мережі. Зважаючи на певні об'єктивні і суб'єктивні причини, село опинилося в стані глибокого соціального занепаду, який

пояснюється, передусім, прорахунками в реалізації державної аграрної політики, відсутністю необхідних джерел фінансування, а також належного контролю за виконанням законодавчих та нормативних актів із питань соціального розвитку села.

Розв'язувати проблеми збереження сільських населених пунктів і трудових ресурсів у них створенням соціальної, виробничої, інженерної структури необхідно в тісній взаємодії міста й села, формуванням сільських поселень із використанням природних ресурсів і ресурсів міського соціуму.

При формуванні соціальної сфери життєдіяльності трудівників села необхідно впливати не тільки на фактор, який знаходиться в мінімумі, але й на опосередковані його фактори. Разом із тим слід враховувати переважний вплив певного фактора на відновлювальному етапі розвитку села і пов'язаного з цією перевагою тих чи інших потреб по мірі фізичного й духовного становлення індивідууму. Проблема соціального розвитку села може бути успішно розв'язана при врахуванні дії та за умови діалектичного поєднання і взаємозв'язку усіх соціально-економічних факторів, тобто при системному підході до впливу комплексу потреб і планування заходів щодо їх повнішого задоволення.

Сільські території, та в цілому селянські питання повинні бути виведені на національно необхідний рівень, що за твердженням академіка НААН В.В. Юрчишина, позицію якого ми підтримуємо, можливий лише за умов, якщо:

- послідовно й реально відбуватиметься суспільне визнання з його наступним практичним втіленням (матеріалізацією) фундаментально-створювальної місії вітчизняного селянства у творенні країни Україна. У тому числі як основи надії з її високою духовною та гуманістичною основою; творця і примножувача віками набутих мовних, народно-культурних, звичаєво-побутових надбань історично-ментального ціннісного рівня; незрадливого оберігача й захисника Вітчизни та історичної пам'яті про те, що віками відбувалося на її теренах; фундатора-творця вітчизняного хліборобства з його визнаними світом самотністю і національно-генетичним багатством. За таким не формальним, а сутнісним визнанням має об'єктивно реально відбутися суспільне визнання селянства національною цінністю державотворчого рівня з відповідним цьому усім подальшим суспільним і державним ставленням до нього, забезпеченням його інтересів і потреб на рівні, гідного його хліборобської, націєтворчої та державотворювальної величі;

- інтереси села, селянства й іншого сільського соціуму, сільського сектора загалом, чинних у ньому місцевих громад реально і послідовно посідатимуть одне з чільних місць у системі розвитку національної економіки і чільне місце в аграрній політиці держави. Згідно з цим

об'єктивно необхідна переорієнтація держави в бік інтересів села і селянства, здійснювана в країні аграрна політика в її теперішній, переважно щодо селянства безтілесній, аморфній і, відповідно, малорезультативній формі повинна послідовно набувати село/селянино-центристського змісту й характеру її здійснення. А ще краще, якщо буде опрацьована спеціальна політика держави щодо села і селянства;

- досягатиметься, послідовно підтримуватиметься і збагачуватиметься збалансованість агропродовольчих інтересів держави й безпосередніх інтересів села і селянства, та, звичайно, агроформувань, інших виробничо-господарських структур, що діятимуть у сільсько-селянському секторі. У тому числі, навіть передусім, господарств населення, які, вирощуючи у свій час дві третини і навіть три чверті вироблюваної у країні продукції сільського господарства, та більше половини ще й тепер, врятували країну від чергового голоду;

- у системі великої сукупності політичних, правових, соціальних, економічних, організаційних, наукових й інших чинників чільне місце посядуть і реально проявлятимуться інституційно-забезпечувальні чинники. Достатньо підстав стверджувати, що їх недосконалість та неефективне функціонування відповідних інституцій, багато чого з того, що наразі має інституційне призначення, стали однією з основних причин (основною причиною) того загрозливого, що вкоренилось і продовжує поглиблюватися в агросфері країни та її сільсько-селянській складовій;

- ефективне вирішення селянського питання стане однією з визначальних складових модернізації агросфери й посідатиме високе місце у більш загальній системі модернізації України загалом, як цього вимагають сучасні обставини;

- послідовно здійснюватиметься і збагачуватиметься очікуваний від неї результат – системна переорієнтація розвитку агросфери на засадах соціоекономіки, під якою у даному випадку розуміється соціально орієнтований та якісно досконалий соціальний синтез усієї сукупності елементів (складових), покликаних забезпечувати національно необхідний розвиток агросфери. При цьому приймається, що така переорієнтація має стати однією з найважливіших складових розвитку агросфери на засадах сталості;

- одержить суспільно й соціально необхідний розвиток сільських територій (сільський розвиток) та діючих на ній місцевих громад і домогосподарств (господарств населення). У прикладному відношенні це означатиме набуття сільськими територіями, передусім територіями первинного (базового) рівня, консолідованих кожною окремою сільською (селищною) радою, привабливого для проживання, роботи й відпочинку на них змісту та форми соціального осередку. Не тільки тих,

хто на них безпосередньо мешкає, а й тих, хто облюбує їх як відпочинкові оази.

Все це та інше відповідного спрямування й підпорядкування має послідовно здійснюватись і набувати реальної завершеності та відповідної їй результативності під кутом зору надання на всіх рівнях – від первинного, базового до національного вирішення селянського питання не тільки соціально, а й суспільно важливого звучання, змісту, наповнення, характеру функціонування і відповідної цьому результативності. При цьому об'єктивною необхідністю та важливістю має стати дотримання цих й інших вихідних засад вирішення селянського питання навіть при подальшому об'єктивно зумовленому зменшенні частки селянства в людському капіталі країни та його чисельності у виробництві її матеріального, економічного багатства. Бо навіть за цих обставин, тільки воно на послідовно оновлюваній якісній основі залишатиметься єдиним годувальником країни, відновлюючи і зміцнюючи водночас її історично високе місце у світових агропродовольчих процесах.

Формування соціально-економічних умов розвитку українського села на сучасному етапі вимагає посилення ролі держави в системі аграрних відносин, яка визначається, передусім, проведенням ефективної аграрної політики, яка є потужним чинником не тільки економічного, а й соціального розвитку сільської поселенської мережі. Проте, як уже відмічалось, відсутність саме такої ефективної аграрної політики, незадовільні умови праці та побуту селян негативно впливають на поселенську мережу й потребують обґрунтованого визначення стратегічних напрямів функціонування соціальної сфери та удосконалення економічного механізму регулювання її розвитку. Насамперед це стосується формування повноцінного життєвого середовища, забезпечення економічних і соціальних інтересів сільського населення, комплексного розвитку сільських територій. Важливо також створювати умови для зупинення спаду та забезпечення нарощування обсягів виробництва, відновлення внутрішнього і зовнішніх ринків продовольства, прискорення соціально-економічних перетворень на селі. Державна аграрна політика повинна бути спрямована на переоцінку ролі села і сільського господарства в економічному розвитку, підвищення ролі та значимості сільських територій у житті суспільства.

Список використаних джерел

1. Малік М.Й., Орлатий М.К. Розвиток сільських територій України //Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України. Випуск 1/2006. К.: НАДУ, 2006. – с. 471-478.

2. Рарок Л.А. Развитие финансовой поддержки социальной инфраструктуры на сельских территориях / Л.А. Рарок // Электронное научно-практическое периодическое издание. Экономика и социум. – Саратов : Институт управления и социально-экономического развития. – 2014. – №1(10). – Режим доступа до журн.: <http://www.iurp.ru>.
3. Рябоконт В.П. Розвиток соціальної інфраструктури сільських територій / В.П. Рябоконт, Л.А. Рарок // Економіка АПК. - 2016. - № 4. - С. 56-65.
4. Юрчишин В.В. До проблем майбутнього вітчизняного села і селянства / В. В. Юрчишин // Вісник аграрної науки. – 2007. – № 3. – С. 58–67.

Summary. Discusses actual problems of social development of rural settlements of Ukraine. Focuses on selected indicators of social infrastructure of rural territories.

Key words: rural areas, legislative support, public administration, agricultural policy, employment, social infrastructure.

УДК 330.341.1

Яцишина І.В.,
 д. е. н., професор,
 Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана
 Огієнка,
 м. Кам'янець-Подільський
Коновалова М.В.,
 к. н. з держ. упр.,
 Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова,
 м. Київ

ЄВРОСПІЛЬНОТА: ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ІННОВАЦІЙНОГО ТА СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано європейський досвід інноваційно-соціального розвитку інтегрованої економіки; визначено основні тенденції впливу інноваційних параметрів розвитку на соціалізацію економіки; виявлено взаємозв'язки інноваційного та соціального розвитку за допомогою побудови двох факторних регресійних моделей.

***Ключові слова:** інноваційна економіка, інноваційна політика, соціальна ефективність інновацій, моделювання.*